

Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi

Wytyczne szczegółowe dotyczące przyznawania, wypłaty i zwrotu pomocy dla interwencji I.10.5. Rozwój małych gospodarstw w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027

(projekt)

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

\$imię nazwisko

\$stanowisko

/podpisano elektronicznie/

Warszawa, \$data podpisu r.

Podstawa prawna

Wytyczne zostały wydane na podstawie art. 6 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia Wprowadź tekst o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (Dz. U. poz. Wprowadź tekst).

Spis treści

I.	Słownik pojęć	4
II.	Wykaz skrótów	7
III.	Informacje ogólne	8
IV.	Przyznawanie pomocy	9
IV.1.	Warunki podmiotowe	10
IV.2.	Warunki przedmiotowe	12
IV.3.	Kryteria wyboru operacji	16
V.	Wypłata pomocy	19
V.1.	Warunki wypłaty pierwszej raty pomocy	20
V.2.	Warunki wypłaty drugiej raty pomocy	21
VI.	Zobowiązania w okresie związania celem	24
VII.	Zwrot pomocy	25

I. Słownik pojęć

beneficjent – podmiot, któremu przyznano pomoc na podstawie umowy,

dostawy bezpośrednie – dostawy w rozumieniu art. 3 ust. 3 pkt 10 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia,

działalność rolnicza – działalność rolnicza określona zgodnie z art. 4 ust. 2 rozporządzenia 2021/2115 w Planie Strategicznym dla wspólnej polityki rolnej na lata 2023–2027,

dzień wypłaty pomocy – dzień uznania środków z tytułu wypłaty pomocy na rachunku beneficjenta,

gospodarstwo – gospodarstwo w rozumieniu art. 3 pkt 2 rozporządzenia 2021/2115; do jednostek wykorzystywanych do działalności rolniczej i zarządzanych przez rolnika zalicza się składniki materialne i niematerialne, jeżeli stanowią zorganizowaną całość gospodarczą,

inwestycja budowlana – inwestycja polegająca na budowie, przebudowie budynku lub budowli w rozumieniu przepisów prawa budowlanego lub remoncie połączonym z modernizacją budynku lub budowli,

krótki łańcuch dostaw – Rolniczy Handel Detaliczny lub sprzedaż bezpośrednią lub dostawy bezpośrednie,

mikroprzedsiębiorstwo, małe i średnie przedsiębiorstwo – przedsiębiorstwo spełniające kryteria, o których mowa w załączniku I do rozporządzenia Komisji (UE) 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu,

okres związania celem – trzy lata liczone od dnia wypłaty drugiej raty pomocy,

Polski FADN – sieć zbierania danych rachunkowych o dochodach i działalności gospodarczej gospodarstw rolnych w Unii Europejskiej, położonych w Rzeczypospolitej Polskiej,

poziom dofinansowania – poziom dofinansowania w rozumieniu art. 3 pkt 14 rozporządzenia 2021/2115,

produkcja ekologiczna – produkcja ekologiczna w rozumieniu art. 3 pkt 1 rozporządzenia 2018/848,

produkt ekologiczny – produkt ekologiczny w rozumieniu art. 3 pkt 2 rozporządzenia 2018/848,

produkt rolny – produkt wymieniony w załączniku I do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, z wyjątkiem produktów rybołówstwa,

produkt w okresie konwersji – produkt w okresie konwersji w rozumieniu art. 3 pkt 7 rozporządzenia 2018/848,

przychód bazowy – potencjalny przychód ze sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie rolnika, który jest obliczany jako iloczyn wskaźnika 80,86% oraz wyrażonej w złotych wielkości ekonomicznej gospodarstwa rolnego w roku wyjściowym. Do wyliczenia wielkości ekonomicznej gospodarstwa rolnego w złotych w roku wyjściowym przyjmuje się stały kurs euro: 1 euro = 4,2722 złotych [na podstawie rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) 2015/220 z dnia 3 lutego 2015 r. ustanawiającego zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1217/2009 ustanawiającego sieć zbierania danych rachunkowych o dochodach i działalności gospodarczej gospodarstw rolnych w Unii Europejskiej]. Dla roku wyjściowego 2024 i lat kolejnych przychód bazowy będzie korygowany o średnioroczne wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem ogłaszane przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego.

przygotowanie do sprzedaży – czynności niezbędne do przygotowania produktów zwierzęcych lub roślinnych do pierwszej sprzedaży, np. czyszczenie, mycie, sortowanie, pakowanie produktów rolnych w gospodarstwie,

rok docelowy – ostatni rok kalendarzowy, w którym realizowany jest biznesplan,

rok wyjściowy – rok kalendarzowy, w którym składany jest wniosek o przyznanie pomocy,

rolniczy handel detaliczny – handel w rozumieniu art. 3 ust. 3 pkt 29b ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia,

rolnik – rolnik w rozumieniu art. 3 pkt 1 rozporządzenia 2021/2115, którego gospodarstwo jest położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,

rozporządzenie 1151/2012 – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 1151/2012 z dnia 21 listopada 2012 r. w sprawie systemów jakości produktów rolnych i środków spożywczych,

rozporządzenie 1308/2013 – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007,

rozporządzenie 2018/848 – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848 z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007,

rozporządzenie 2021/2115 – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 z dnia 2 grudnia 2021 r. ustanawiające przepisy dotyczące wsparcia planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (planów strategicznych WPR) i finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylające rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 i (UE) nr 1307/2013,

sprzedaż bezpośrednia – sprzedaż w rozumieniu art. 5 pkt 4 ustawy z dnia 16 grudnia 2005 r. o produktach pochodzenia zwierzęcego,

ustawa PS WPR – ustawa z dnia o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027,

użytek rolny – użytek rolny w rozumieniu art. 2 pkt 31 ustawy PS WPR,

wnioskodawca – podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy,

wytyczne szczegółowe – niniejsze wytyczne dotyczące przyznawania, wypłaty i zwrotu pomocy dla interwencji I.10.5. Rozwój małych gospodarstw w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027,

wytyczne podstawowe – wytyczne podstawowe dotyczące pomocy w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027.

II. Wykaz skrótów

ARiMR – Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa,

EFRROW – Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich,

I.10.1.1. – kod interwencji „Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność” (dotacje) stosowany w PS WPR,

I.10.5. – kod interwencji „Rozwój małych gospodarstw” stosowany w PS WPR,

I.11. – kod interwencji „Premie dla młodych rolników” stosowany w PS WPR,

KŁD – krótki łańcuch dostaw,

KPO – Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności,

MŚP – mikroprzedsiębiorstwa, małe i średnie przedsiębiorstwa,

OZC – okres związania celem,

PS WPR – Plan Strategiczny dla wspólnej polityki rolnej na lata 2023–2027,

RHD – rolniczy handel detaliczny,

UR – użytki rolne,

WOP I – wniosek o płatność pierwszej raty pomocy,

WOP II – wniosek o płatność drugiej raty pomocy,

WOPP – wniosek o przyznanie pomocy.

III. Informacje ogólne

Wytyczne odnoszą się do operacji możliwych do wsparcia w ramach I.10.5. dotyczących:

- 1) produkcji rolnej lub produkcji i przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytworzonych w gospodarstwie metodami innymi niż ekologiczne lub
- 2) produkcji ekologicznej lub produkcji i przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytworzonych w gospodarstwie metodami ekologicznymi, lub
- 3) rozpoczynania działalności w zakresie wprowadzania żywności (tylko produktów rolnych) na rynek w ramach KŁD (RHD, sprzedaż bezpośrednia, dostawy bezpośrednie).

Wytyczne te uzupełniają wytyczne podstawowe i określają właściwe dla interwencji I.10.5:

- o warunki przyznawania pomocy,
- o kryteria wyboru operacji wraz z określeniem minimalnej liczby punktów umożliwiającej przyznanie pomocy,
- o warunki realizacji operacji,
- o formę, w jakiej przyznawana jest pomoc, wysokość pomocy udzielanej beneficjentowi oraz jej intensywność,
- o warunki wypłaty pomocy,
- o zobowiązania beneficjenta,
- o warunki zwrotu wypłaconej pomocy.

Wytyczne są kierowane do ARiMR jako podmiotu właściwego w sprawie o przyznanie pomocy dla interwencji I.10.5.

Wytyczne zostały wydane w celu przygotowania do realizacji zadań związanych z przyznawaniem, wypłatą i zwrotem pomocy, w szczególności do opracowania ogłoszenia o naborze wniosków o przyznanie pomocy, regulaminu naboru wniosków o przyznanie pomocy oraz procedur dotyczących przyznawania, wypłaty i zwrotu pomocy.

IV. Przyznawanie pomocy

1. Pomoc przyznaje się:

- 1) rolnikowi;
- 2) w celu zwiększenia orientacji rynkowej gospodarstwa, co przyczynia się do realizacji celu szczegółowego 2 „Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację”¹;
- 3) w wysokości nieprzekraczającej poziomu dofinansowania wynoszącego 85% kosztów kwalifikowalnych;
- 4) w formie płatności ryczałtowej, o której mowa w art. 83 ust. 1 lit. c rozporządzenia 2021/2115, tj.:
 - a) 120 tys. zł – w przypadku operacji dotyczącej rozpoczynania działalności w zakresie wprowadzania produktów na rynek w ramach KŁD oraz operacji dotyczącej produkcji ekologicznej w gospodarstwach prowadzących produkcję ekologiczną,
 - b) 100 tys. zł – w przypadku pozostałych operacji.

2. Ocena merytoryczna WOPP jest przeprowadzana zgodnie z wariantem I opisanym w wytycznych podstawowych.

3. WOPP jest rozpatrywany w terminie 5 miesięcy od zakończenia naboru wniosków, jednak nie dłużej niż do dnia 31 grudnia roku, w którym WOPP został złożony.

4. Składany wraz z wnioskiem o przyznanie pomocy biznesplan stanowi załącznik do umowy o przyznaniu pomocy. Po podpisaniu umowy o przyznaniu pomocy, wszelkie zmiany w biznesplanie beneficjent powinien zgłosić ARiMR.

ARiMR dokonuje oceny, czy zgłoszone przez beneficjenta zmiany w biznesplanie wymagają zawarcia aneksu do umowy o przyznaniu pomocy, i przekazuje beneficjentowi informację o wyniku tej oceny.

¹ Cel szczegółowy określony w art. 6 ust. 1 lit. b rozporządzenia 2021/2115

Nie wymagają zawarcia aneksu do umowy zmiany w biznesplanie pozwalające zachować spójność operacji i dotyczące inwestycji w środki trwałe lub kosztów ogólnych – o ile nie dochodzi do zmiany uzasadnienia inwestycji, a szacunkowa wartość wszystkich inwestycji stanowi co najmniej równowartość 100% kosztów kwalifikowalnych ustaloną przy danej kwocie pomocy (tj. co najmniej 117,65% kwoty pomocy).

5. Nie przewiduje się grupowego ubiegania się o pomoc.
6. Pomoc może być przyznana następcy prawnemu beneficjenta lub nabywcy całości albo części gospodarstwa.

IV.1. Warunki podmiotowe

1. Pomoc przyznaje się rolnikowi, jeżeli:
 - 1) jest posiadaczem gospodarstwa, które w roku wyjściowym:
 - a) ma powierzchnię UR nie większą niż 300 ha,
 - b) jest małym gospodarstwem, tzn. gospodarstwem o wielkości ekonomicznej poniżej 25 tys. euro;

Wielkość ekonomiczna gospodarstwa jest ustalana na podstawie całkowitej rocznej standardowej produkcji gospodarstwa wyrażonej w euro.

Całkowita roczna standardowa produkcja gospodarstwa jest ustalana na podstawie współczynników standardowej produkcji opracowanych zgodnie ze standardami Unii Europejskiej.

W okresie realizacji PS WPR stosuje się współczynniki Standardowej Produkcji „2017” określone dla działalności produkcji roślinnej i zwierzęcej występujących w Polsce.

W przypadku gdy grunty uwzględnione przy ustalaniu wielkości ekonomicznej gospodarstwa są położone w różnych okręgach Polskiego FADN, ustalając wielkość ekonomiczną tego gospodarstwa, bierze się pod uwagę współczynniki standardowej produkcji obliczone dla tego z tych okręgów, w którym jest położona największa część tych gruntów.

Przy ustalaniu wielkości ekonomicznej gospodarstwa w roku wyjściowym bierze się pod uwagę:

- w przypadku produkcji zwierzęcej – stan średnioroczny;

- w przypadku produkcji roślinnej – uprawy w plonie głównym; za plon główny uznaje się uprawę, której okres wegetacji jest najdłuższy.

2) prowadzi działalność rolniczą, z której uzyskał przychód ze sprzedaży produktów rolnych wytworzonych w gospodarstwie w wysokości nie mniejszej niż 5 tys. zł i działalność ta nie jest prowadzona w celach naukowo-badawczych; wysokość tego przychodu określa się uwzględniając przychody z nie więcej niż dwunastu miesięcy poprzedzających miesiąc złożenia WOPP.

W przypadku ubiegania się o pomoc na operację dotyczącą produkcji ekologicznej w gospodarstwie prowadzącym produkcję ekologiczną, przychód ten musi pochodzić ze sprzedaży produktów wytworzonych metodami ekologicznymi, tj. produktów ekologicznych lub produktów w okresie konwersji.

W celu ustalenia przychodu ze sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie uwzględnia się przychód udokumentowany fakturą VAT lub fakturą VAT RR, wydrukiem paragonu fiskalnego kas rejestrujących, umową kupna–sprzedaży wraz z potwierdzeniem przelewu lub informacją z ewidencji sprzedaży produktów roślinnych i zwierzęcych, o której mowa w art. 20 ust. 1e ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych.

3) w dniu złożenia WOPP ma ukończone 18 lat – w przypadku rolnika będącego osobą fizyczną lub wspólnika spółki cywilnej będącego osobą fizyczną;

4) spełnia definicję MŚP.

2. Nie kwalifikuje się do wsparcia rolnik, któremu przyznano pomoc w ramach I.10.1.1 lub w ramach I.11 (chyba że pomoc przyznano, lecz odmówiono jej wypłaty w całości).
3. Nie kwalifikuje się do wsparcia rolnik, któremu przyznano pomoc w ramach części inwestycji KPO A1.4.1. „Inwestycje na rzecz dywersyfikacji i skracania łańcucha dostaw produktów rolnych i spożywczych oraz budowy odporności podmiotów uczestniczących w łańcuchu” w zakresie wsparcia dla rolników i rybaków dotyczącego przetwarzania lub wprowadzania do obrotu produktów rolnych, spożywczych, rybołówstwa lub akwakultury (chyba że pomoc przyznano, lecz odmówiono jej wypłaty).
4. Pomoc może być wypłacona tylko raz w okresie realizacji PS WPR na rolnika i na gospodarstwo. W przypadku współposiadania gospodarstwa pomoc może być wypłacona tylko raz na dane gospodarstwo.

IV.2. Warunki przedmiotowe

1. Pomoc przyznaje się na operację zapewniającą zwiększenie orientacji rynkowej gospodarstwa w wyniku jego restrukturyzacji w obszarze:
 - 1) produkcji rolnej lub produkcji rolnej i przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytworzonych w gospodarstwie metodami innymi niż ekologiczne lub
 - 2) produkcji ekologicznej lub produkcji ekologicznej i przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie metodami ekologicznymi, lub
 - 3) rozpoczynania działalności w zakresie wprowadzania żywności (tylko produktów rolnych) na rynek w ramach KŁD (RHD, sprzedaży bezpośredniej lub dostaw bezpośrednich).

Przez restrukturyzację rozumie się zmiany w gospodarstwie, które prowadzą do zwiększenia orientacji rynkowej gospodarstwa oraz są dokonywane z uwzględnieniem zmian w otoczeniu oraz wewnętrznych potrzeb danego gospodarstwa. Zwiększenie orientacji rynkowej gospodarstwa może nastąpić poprzez m.in.:

- a) zmianę profilu produkcji,
- b) poprawę jakości produkcji,
- c) zwiększenie wartości dodanej produktu,
- d) wprowadzenie nowego produktu na rynek,
- e) rozpoczęcie wprowadzania produktu na rynek w ramach KŁD.

Pomoc przyznaje się na operację w obszarze produkcji ekologicznej, jeżeli cała produkcja, której dotyczy operacja w gospodarstwie wnioskodawcy jest objęta systemem rolnictwa ekologicznego zgodnie z rozporządzeniem 2018/848.

Warunek dotyczący rozpoczynania działalności w zakresie wprowadzania produktów rolnych na rynek w ramach KŁD uznaje się za spełniony, jeżeli w okresie 24 miesięcy poprzedzających dzień złożenia wniosku o przyznanie pomocy rolnik nie był zarejestrowany we właściwym organie w związku z rozpoczęciem ww. działalności, tzn.:

- 1) Państwowej Inspekcji Sanitarnej lub

2) Państwowej Inspekcji Weterynaryjnej.

2. Pomoc przyznaje się na operację:

1) w wyniku realizacji której nastąpi wzrost wartości sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie, w tym żywności w ramach KŁD, co najmniej o 30% w stosunku do ustalonej dla gospodarstwa wartości przychodu bazowego i nie mniej niż do poziomu odpowiadającego równowartości minimalnego wynagrodzenia w roku, w którym złożono WOPP.

Minimalne wynagrodzenie w roku, w którym złożono WOPP ustala się jako iloczyn minimalnego wynagrodzenia za pracę obowiązującego w miesiącu, w którym rozpoczął się nabór WOPP i liczby 12.

2) obejmującą wyłącznie inwestycje związane bezpośrednio z obszarami wsparcia, których dotyczy operacja;

W ramach interwencji są wspierane inwestycje materialne i niematerialne służące do prowadzenia produkcji rolnej, w tym ekologicznej, i przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie lub rozpoczynania działalności w zakresie wprowadzania żywności (tylko produktów rolnych) na rynek w ramach KŁD, w tym:

- a) inwestycje budowlane,
- b) wyposażenie budynków lub budowli,
- c) zakup nowych maszyn i urządzeń,
- d) wartości niematerialne i prawne.

Inwestycje, o których mowa wyżej:

- są przeznaczone na potrzeby prowadzenia wspieranej działalności w gospodarstwie beneficjenta,
- przewidywany okres ich ekonomicznej użyteczności jest dłuższy niż 1 rok,
- są kompletne i zdatne do użytku w dniu przyjęcia do użytkowania.

Do wartości niematerialnych i prawnych, o których mowa w lit. d, zalicza się w szczególności autorskie prawa majątkowe i pokrewne, licencje, prawa do znaków towarowych, patentów, wzorów użytkowych i zdobniczych, know-how. Nabyciu programów komputerowych towarzyszy przeniesienie autorskich praw majątkowych (umowa przeniesienia autorskich praw majątkowych) do takich programów lub udzielenie licencji (umowa licencyjna) na korzystanie z tych programów. Oprogramowanie, z nabyciem którego nie łączy się uzyskanie

licencji lub autorskich praw do programu, nie jest zaliczane do wartości niematerialnych i prawnych, nawet gdy będzie wykorzystywane dłużej niż 1 rok.

Operacja może uwzględniać również koszty ogólne związane z operacją, zgodnie z wytycznymi podstawowymi.

Nie wspiera się zakupu środków transportu, z wyłączeniem pojazdów wykorzystywanych do produkcji rolnej.

- 3) która nie spowoduje wzrostu produkcji, dla której brak jest rynku zbytu;
 - 4) która jest w sposób racjonalny dostosowana do zasobów gospodarstwa oraz planowanej koncepcji zmian w gospodarstwie;
 - 5) spełniająca wymagania określone przepisami prawa mającymi zastosowanie do inwestycji realizowanych w ramach operacji.
3. Warunkiem przyznania pomocy jest przedłożenie biznesplanu dotyczącego rozwoju gospodarstwa oraz zobowiązanie do zrealizowania tego biznesplanu.

Biznesplan zawiera koncepcję zmian strukturalnych w gospodarstwie służących zwiększeniu orientacji rynkowej gospodarstwa, w tym zmiany w zakresie wzrostu wartości sprzedaży produktów rolnych. Biznesplan m. in.:

- 1) zawiera opis wyjściowej sytuacji gospodarstwa z uwzględnieniem wszystkich składników wykorzystywanych do działalności rolniczej i zarządzanych przez rolnika, w tym obejmuje informacje dotyczące:
 - a) składników materialnych (w szczególności gruntów rolnych, budynków, urządzeń oraz inwentarza) oraz
 - b) składników niematerialnych (praw związanych z prowadzeniem gospodarstwa),
 - jeżeli stanowią one zorganizowaną całość gospodarczą;
- 2) wskazuje ustalony przychód bazowy i prognozowany w roku docelowym przychód ze sprzedaży produktów rolnych wytworzonych w gospodarstwie oraz określa sposób, w jaki realizacja operacji doprowadzi do osiągnięcia wzrostu wartości sprzedaży produktów rolnych z gospodarstwa do prognozowanego poziomu;
- 3) przewiduje, że realizacja założeń biznesplanu nastąpi w okresie nie dłuższym niż 3 lata kalendarzowe następujące po roku wyjściowym;
- 4) określa szkolenia związane z koncepcją zmian w gospodarstwie i z zakresem operacji przewidzianym w biznesplanie;

- 5) zawiera plan marketingowy operacji obejmujący m. in.:
 - a) charakterystykę rynku, na jakim prowadzona będzie działalność (określenie bezpośredniej konkurencji, potencjalnych klientów),
 - b) wybór strategii (określenie sposobu w jaki prowadzona będzie sprzedaż, narzędzi promocji oraz reklamy, które zostaną zastosowane wobec odbiorców produktów),
 - c) prognozy sprzedaży produktów z uwzględnieniem kalkulacji cen i wielkości sprzedaży;
 - 6) zapewnia zgodność szacunkowych wartości planowanych inwestycji w środki trwałe z cenami rynkowymi;
 - 7) przewiduje, że wydatki na inwestycje związane bezpośrednio z obszarem wsparcia, którego dotyczy operacja, oraz na koszty ogólne związane z operacją, w części nieprzekraczającej 10% pozostałych kosztów kwalifikowalnych operacji, stanowią co najmniej równowartość 100% kosztów kwalifikowalnych ustaloną przy danej kwocie pomocy (tj. co najmniej 117,65% kwoty pomocy);
 - 8) zawiera elementy wzajemnie ze sobą spójne i zgodne, i jest racjonalny.
4. W przypadku ubiegania się o wsparcie na rozpoczęcie działalności w zakresie wprowadzania produktów na rynek w ramach KŁD, biznesplan może przewidywać również inwestycje dotyczące rozwoju w gospodarstwie produkcji rolnej, w tym produkcji ekologicznej, związanej z działalnością w zakresie wprowadzania produktów na rynek w ramach KŁD. W takim przypadku na inwestycje związane z rozpoczęciem działalności w zakresie wprowadzania produktów na rynek w ramach KŁD powinna być przeznaczona pomoc w wysokości co najmniej 20 tys. zł.
5. Nie są wspierane inwestycje trwale związane z nieruchomością, położone na gruntach innych niż stanowiących własność lub współwłasność wnioskodawcy.
6. Nie przewiduje się wsparcia gospodarstw w zakresie:
- 1) zwierząt futerkowych, z wyjątkiem królika utrzymywanego w celu produkcji surowca mięsnego;
 - 2) roślin wieloletnich na cele energetyczne;
 - 3) następujących działów specjalnych produkcji rolnej: hodowla zwierząt laboratoryjnych, ryb akwariowych, psów rasowych, kotów rasowych, entomofagów;

- 4) sprzętu pszczelarskiego, maszyn i urządzeń wykorzystywanych na potrzeby gospodarki pasiecznej wspieranych w ramach interwencji w sektorze pszczelarskim, o których mowa w art. 42 rozporządzenia 2021/2115.
7. W przypadku producentów rolnych będących członkami organizacji producentów, realizującej Program Operacyjny wspierany ze środków UE w ramach interwencji sektorowych, o których mowa w art. 42 rozporządzenia 2021/2115, pomoc nie dotyczy działań/inwestycji realizowanych w ramach tego Programu Operacyjnego.

IV.3. Kryteria wyboru operacji

1. Punkty przyznaje się na podstawie następujących kryteriów wyboru operacji:

- 1) uczestnictwo w systemach jakości;

Punkty przyznaje się za uczestnictwo lub planowane uczestnictwo w:

- a) unijnym systemie jakości:

- i. rolnictwo ekologiczne – 4 punkty, pod warunkiem objęcia tym systemem co najmniej 50 % powierzchni UR tego gospodarstwa,
- ii. innym niż rolnictwo ekologiczne, wymienionym poniżej, unijnym systemie jakości – 2 punkty,

- b) krajowym systemie jakości – 1 punkt, pod warunkiem, że jest to system jakości żywności uznany na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi za krajowy system jakości żywności i notyfikowany do Komisji Europejskiej zgodnie z Dyrektywą (UE) nr 2015/1535 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 9 września 2015 r. ustanawiającą procedurę udzielania informacji w dziedzinie przepisów technicznych oraz zasad dotyczących usług społeczeństwa informacyjnego

– jednak nie więcej niż 5 punktów.

Unijne systemy jakości, za uczestnictwo w których przyznaje się punkty:

- 1) chronione nazwy pochodzenia, chronione oznaczenia geograficzne oraz gwarantowane tradycyjne specjalności, w rozumieniu rozporządzenia 1151/2012,
- 2) rolnictwo ekologiczne, zgodnie z rozporządzeniem 2018/848,
- 3) chronione nazwy pochodzenia i oznaczenia geograficzne wyrobów winiarskich, o których mowa w części II tytule II rozdziale I sekcji 2 rozporządzenia 1308/2013.

Krajowe systemy jakości, za uczestnictwo w których przyznaje się punkty:

- 1) integrowana produkcja roślin, w rozumieniu ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin,
- 2) „Jakość Tradycja” uznany za krajowy system jakości żywności na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 czerwca 2007 r.,
- 3) QAFP „Tuszki, elementy i mięso z kurczaka, indyka i młodej polskiej gęsi owsianej” uznany za krajowy system jakości żywności na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 stycznia 2011 r.,
- 4) QAFP „Kulinarne mięso wieprzowe” uznany za krajowy system jakości żywności na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 grudnia 2009 r.,
- 5) QAFP „Wędliny” uznany za krajowy system jakości żywności na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 stycznia 2012 r.,
- 6) QMP „Quality Meat Program” uznany za krajowy system jakości żywności na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 października 2008 r.

Punkty są przyznawane, jeżeli:

- zawarta w biznesplanie koncepcja zmian strukturalnych w gospodarstwie przewiduje produkcję objętą systemem jakości, za który mają zostać przyznane punkty;
- rolnik bierze udział w systemie jakości lub zobowiąże się do uczestnictwa w systemie jakości przed dniem złożenia WOP I.

Przyznanie punktów za to kryterium wyboru operacji wiąże się ze zobowiązaniem beneficjenta do uczestnictwa w systemie jakości do końca OZC, a w przypadku gdy OZC kończy się wcześniej niż okres pięciu lat liczonych od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy, do dnia upływu 5 lat liczonych od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy.

- 2) udział lub planowany udział w zorganizowanych formach współpracy, przy czym przedmiot operacji powinien mieć związek z zakresem działalności będącej przedmiotem współpracy – przyznaje się 3 punkty;

Przez udział w zorganizowanych formach współpracy rozumie się członkostwo w grupie producentów rolnych w rozumieniu ustawy z dnia 15 września 2000 r. o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw lub w organizacji producentów w rozumieniu ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o organizacji niektórych rynków rolnych, lub ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o organizacji rynku mleka i przetworów mlecznych, lub w organizacji producentów owoców i warzyw w rozumieniu ustawy z dnia 19 grudnia 2003 r. o organizacji rynków owoców i warzyw oraz rynku chmielu.

Punkty są przyznawane, jeżeli rolnik bierze udział w zorganizowanych formach współpracy co najmniej od dnia złożenia WOPP lub zobowiąże się do rozpoczęcia udziału w zorganizowanych formach współpracy przed dniem złożenia WOP I.

Przyznanie punktów za to kryterium wyboru operacji wiąże się ze zobowiązaniem beneficjenta do udziału w zorganizowanej formie współpracy do końca OZC, a w przypadku gdy OZC kończy się wcześniej niż okres pięciu lat liczonych od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy, do dnia upływu 5 lat liczonych od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy.

- 3) co najmniej 50% powierzchni UR wchodzących w skład gospodarstwa w roku wyjściowym znajduje się na ONW typ górski lub ONW typ specyficzny strefa II (tylko obszary, w których co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych znajduje się powyżej 350 m n.p.m.) – przyznaje się 2 punkty;
- 4) udział lub planowany udział w szkoleniu związanym z zakresem operacji przewidzianym w biznesplanie – przyznaje się 2 punkty.

Punkty przyznaje się, jeżeli:

- tematyka szkolenia ma bezpośredni związek z przewidzianą w biznesplanie działalnością rolniczą, organizacją produkcji, organizacją i zarządzaniem gospodarstwem lub wprowadzaniem produktów na rynek w ramach KŁD,
- szkolenie nie jest szkoleniem obowiązkowym wynikającym z obowiązującego prawodawstwa (np. obowiązkowe szkolenia z zakresu stosowania środków ochrony roślin nie będą punktowane),
- rolnik ukończył szkolenie nie wcześniej niż 3 miesiące przed miesiącem złożenia WOPP albo zobowiąże się do ukończenia szkolenia przed dniem złożenia WOP II.

W przypadku operacji dotyczących rozpoczynania działalności w zakresie wprowadzania produktów na rynek w ramach KŁD tematyka szkoleń może dotyczyć:

- sprzedaży surowców i żywności przetworzonej z gospodarstwa – sprzedaży bezpośredniej, dostaw bezpośrednich, RHD lub
- procesu zatwierdzania i rejestracji działalności związanej z produkcją i wprowadzaniem produktów żywnościowych do obrotu, lub
- znakowaniem produktów żywnościowych (wymagania i obowiązki producenta: ogólne oraz wynikające z wymagań szczegółowych), lub
- zagadnień marketingu, reklamy i promocji produktów żywnościowych,
- charakterystyki surowców i ich doboru do kierunku przerobu, lub
- rozwiązań technologicznych i zastosowań urządzeń do przetwarzania produktów rolnych, lub
- przepisów prawnych obowiązujących podmioty rozpoczynające działalność w zakresie wprowadzania produktów na rynek w ramach KŁD (RHD, sprzedaż bezpośrednia, dostawy bezpośrednie).

Niezależnie od rodzaju operacji tematyka szkoleń może dotyczyć: poszukiwania klientów, w tym przez Internet, i utrzymania klientów, monitoringu rynku oraz potrzeb i preferencji klientów, a także promocji produktów kierowanych na rynek.

2. Pomoc nie może być przyznana, jeżeli wnioskodawca uzyskał mniej niż 3 punkty.
3. Spośród wnioskodawców, którzy uzyskali taką samą liczbę punktów:
 - 1) pierwszeństwo w uzyskaniu pomocy przed pozostałymi wnioskodawcami (mężczyznami i wnioskodawcami niebędącymi osobami fizycznymi) mają kobiety;
 - 2) o kolejności przysługiwania pomocy w ramach grupy kobiet oraz w ramach grupy pozostałych wnioskodawców decyduje przychód bazowy w gospodarstwie, przy czym pierwszeństwo w uzyskaniu pomocy ma ten wnioskodawca, który uzyskał wyższy przychód.

V. Wypłata pomocy

Pomoc jest wypłacana w formie płatności ryczałtowej:

- 1) w dwóch ratach:

- a) pierwsza rata wynosi 80 % kwoty przyznanej pomocy, tj.:
 - i. 96 tys. zł - dla gospodarstw rozpoczynających działalność w zakresie wprowadzania produktów na rynek w ramach KŁD oraz gospodarstw prowadzących produkcję ekologiczną,
 - ii. 80 tys. zł - dla pozostałych gospodarstw,
 - b) druga rata wynosi 20 % kwoty pomocy, tj.:
 - i. 24 tys. zł - dla gospodarstw rozpoczynających działalność w zakresie wprowadzania produktów na rynek w ramach KŁD oraz gospodarstw prowadzących produkcję ekologiczną,
 - ii. 20 tys. zł - dla pozostałych gospodarstw;
- 2) na wniosek o płatność;
- 3) jeżeli beneficjent prowadzi działalność rolniczą w gospodarstwie, w którym rozpoczął realizację lub zrealizował operację.

V.1. Warunki wypłaty pierwszej raty pomocy

1. WOP I składa się w okresie 6 miesięcy od dnia zawarcia umowy o przyznaniu pomocy.
2. Pierwszą ratę pomocy wypłaca się, jeżeli beneficjent:
 - 1) rozpoczął realizację biznesplanu, przy czym uznaje się, że rozpoczęcie realizacji biznesplanu następuje przez dokonanie czynności mającej na celu realizację określonych w nim inwestycji, w szczególności przez:
 - a) rozpoczęcie prac związanych z inwestycją budowlaną,
 - b) zakup maszyny lub urządzenia lub dokonanie czynności, w wyniku której ma nastąpić przeniesienie własności lub posiadania maszyny lub urządzenia,
 - c) zawarcie umowy, w wyniku której ma nastąpić świadczenie usług,
 - d) prace przygotowawcze, takie jak uzyskanie zezwoleń lub przeprowadzenie analiz wykonalności inwestycji;
 - 2) uczestniczy w zorganizowanych formach współpracy producentów rolnych, w przypadku uzyskania punktów za to kryterium wyboru;
 - 3) uczestniczy w systemie jakości, w przypadku uzyskania punktów za to kryterium wyboru;
 - 4) rozpoczął prowadzenie ewidencji przychodów i rozchodów w gospodarstwie.
Ewidencja jest prowadzona;

- a) w oparciu o narzędzie do oceny ekonomicznej gospodarstwa, dostępne na stronie internetowej ARiMR lub
- b) w ramach Polskiego FADN.

V.2. Warunki wypłaty drugiej raty pomocy

1. WOP II składa się po zrealizowaniu operacji, w pierwszym kwartale po roku docelowym i nie później niż do dnia 31 sierpnia 2029 r.
2. Drugą ratę pomocy wypłaca się, jeżeli beneficjent:
 - 1) zrealizował zaplanowane w biznesplanie inwestycje (realizację operacji sprawdza się w ujęciu rzeczowym, a nie finansowym, tzn. sprawdzany jest fakt realizacji, a nie koszty realizacji danej inwestycji);
 - 2) osiągnął w roku docelowym w wyniku realizacji operacji i udokumentował wzrost wartości sprzedaży produktów rolnych wytworzonych w gospodarstwie, w tym żywności w ramach KŁD, co najmniej o 30% w stosunku do ustalonego dla gospodarstwa przychodu bazowego i nie mniej niż na poziomie odpowiadającym równowartości minimalnego wynagrodzenia w roku, w którym złożono WOPP; w przypadku operacji realizowanej w obszarze dotyczącym produkcji ekologicznej wzrost wartości sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie powinien być udokumentowany przychodami ze sprzedaży produktów ekologicznych;
 - 3) prowadzi działalność w zakresie, na który została przyznana pomoc, w tym działalność w zakresie wprowadzania produktów na rynek w ramach KŁD (w przypadku uzyskania pomocy na ten zakres działalności);
 - 4) ukończył zaplanowane szkolenie związane z zakresem operacji przewidzianym w biznesplanie, jeżeli zostały przyznane punkty za odpowiednie kryterium wyboru i warunek nie był spełniony przed zawarciem umowy;
 - 5) uczestniczy w systemach jakości, jeżeli zostały przyznane punkty za to kryterium wyboru;
 - 6) bierze udział w zorganizowanej formie współpracy, z której zakresem działalności miał związek przedmiot operacji, jeżeli zostały nadane punkty za to kryterium wyboru;
 - 7) prowadzi ewidencję przychodów i rozchodów w gospodarstwie;

- 8) prowadzi oddzielny system rachunkowości lub korzysta z odpowiedniego kodu rachunkowego dla wszystkich transakcji związanych z realizacją operacji w ramach prowadzonych ksiąg rachunkowych, a gdy nie jest zobowiązany do prowadzenia ksiąg rachunkowych - w ramach narzędzia do oceny ekonomicznej gospodarstwa lub w przypadku gdy ewidencja przychodów i rozchodów jest prowadzona w ramach Polskiego FADN prowadzi zestawienie faktur lub równoważnych dokumentów księgowych.
3. W przypadku gdy beneficjent nie spełnił warunku wypłaty drugiej raty pomocy, w szczególności:
- 1) nie zrealizował przewidzianych w biznesplanie inwestycji – następuje zwrot wypłaconej kwoty pierwszej raty pomocy równy udziałowi szacunkowych kosztów niezrealizowanych inwestycji i odmowa wypłaty drugiej raty pomocy;
 - 2) nie osiągnął w wyniku realizacji biznesplanu wzrostu wartości sprzedaży produktów z gospodarstwa co najmniej o 30% (w stosunku do przychodu bazowego), przy czym nie mniej niż do poziomu odpowiadającego równowartości minimalnego wynagrodzenia w roku, w którym złożono WOPP – następuje zwrot pierwszej raty pomocy i odmowa wypłaty drugiej raty pomocy;

Jeżeli operacja została zrealizowana prawidłowo a warunek wzrostu wartości sprzedaży produktów rolnych wytworzonych w gospodarstwie nie został osiągnięty ze względu na czynniki zewnętrzne, których negatywnego wpływu na przychody gospodarstwa rolnik nie miał możliwości złagodzić, pomoc nie będzie podlegała zwrotowi.

- 3) nie ukończył szkolenia związanego z zakresem operacji przewidzianym w biznesplanie, jeśli przyznano mu punkty za jego ukończenie przed złożeniem WOP II i:
 - a) bez przyznania punktów za to kryterium wyboru operacja nie uzyskałaby minimalnej liczby punktów umożliwiającej przyznanie pomocy – w takim przypadku następuje zwrot pierwszej raty pomocy i odmowa wypłaty drugiej raty pomocy,
 - b) bez przyznania punktów za to kryterium wyboru operacja uzyskałaby minimalną liczbę punktów umożliwiającą przyznanie pomocy – w takim przypadku następuje wyłącznie odmowa wypłaty drugiej raty pomocy;

- 4) zaprzestał uczestnictwa w systemach jakości, do którego był zobowiązany od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy do dnia wypłaty drugiej raty pomocy i:
 - a) bez przyznania punktów za to kryterium wyboru operacja nie uzyskałaby minimalnej liczby punktów umożliwiającej przyznanie pomocy – w takim przypadku następuje zwrot pierwszej raty pomocy i odmowa wypłaty drugiej raty pomocy,
 - b) bez przyznania punktów za to kryterium wyboru operacja uzyskałaby minimalną liczbę punktów umożliwiającą przyznanie pomocy – w takim przypadku następuje zwrot 25 % kwoty pierwszej raty pomocy za każdy rok nieutrzymania zobowiązania i odmowa wypłaty drugiej raty pomocy;
 - 5) zaprzestał udziału w zorganizowanej formie współpracy (z której zakresem działalności miał związek przedmiot operacji), do którego był zobowiązany od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy do dnia wypłaty drugiej raty pomocy i:
 - a) bez przyznania punktów za to kryterium wyboru operacja nie uzyskałaby minimalnej liczby punktów umożliwiającej przyznanie pomocy – w takim przypadku następuje zwrot pierwszej raty pomocy i odmowa wypłaty drugiej raty pomocy,
 - b) bez przyznania punktów za to kryterium wyboru operacja uzyskałaby minimalną liczbę punktów umożliwiającą przyznanie pomocy – w takim przypadku następuje zwrot 20 % kwoty pierwszej raty pomocy za każdy rok nieutrzymania zobowiązania i odmowa wypłaty drugiej raty pomocy;
 - 6) nie rozpoczął prowadzenia działalności w zakresie wprowadzania produktów na rynek w ramach KŁD (w przypadku uzyskania pomocy na ten zakres działalności) – w takim przypadku następuje zwrot pierwszej raty pomocy i odmowa wypłaty drugiej raty pomocy;
 - 7) nie prowadził w gospodarstwie ewidencji przychodów i rozchodów – w takim przypadku następuje zwrot w wysokości 3 % kwoty pierwszej raty pomocy za każdy rozpoczęty rok nieprowadzenia tej ewidencji i odmowa wypłaty drugiej raty pomocy.
4. W przypadku nieuwzględnienia w oddzielnym systemie rachunkowości zdarzenia powodującego poniesienie kosztów albo gdy do jego identyfikacji nie wykorzystano odpowiedniego kodu rachunkowego – drugą ratę pomocy wypłaca się w wysokości pomniejszonej o 10% za każde nieuwzględnione zdarzenie.

VI. Zobowiązania w okresie związania celem

1. Do dnia upływu 3 lat od dnia wypłaty drugiej raty pomocy beneficjent jest zobowiązany w szczególności do:
 - 1) utrzymania zrealizowanej operacji i prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwie (w przypadku uzyskania pomocy na ten zakres działalności);
 - 2) prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwie oraz działalności w zakresie wprowadzania produktów na rynek w ramach KŁD lub produkcji ekologicznej (w przypadku uzyskania pomocy na ten zakres działalności);
 - 3) prowadzenia w gospodarstwie co najmniej ewidencji przychodów i rozchodów; uczestniczenia w systemach jakości, jeżeli zostały nadane punkty za odpowiednie kryterium wyboru;
 - 4) udziału w zorganizowanej formie współpracy, z której zakresem działalności miał związek przedmiot operacji, jeżeli zostały nadane punkty za odpowiednie kryterium wyboru.
2. W przypadku gdy OZC kończy się wcześniej niż okres pięciu lat liczonych od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy, zobowiązania, o których mowa w ust. 1, beneficjent powinien wypełniać do dnia upływu 5 lat liczonych od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy.
3. Beneficjent jest zobowiązany również do utrzymania osiągniętego poziomu przychodu ze sprzedaży produktów rolnych wytworzonych w gospodarstwie co najmniej do dnia upływu 5 lat liczonych od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy.
4. Beneficjent informuje ARiMR o realizacji zobowiązań w OZC lub w okresie pięciu lat liczonych od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy (w przypadku gdy OZC kończy się wcześniej niż okres pięciu lat liczonych od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy) w terminie nie dłuższym niż 3 miesiące od dnia zakończenia odpowiednio OZC lub okresu 5 lat liczonych od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy, a w przypadku zobowiązania dotyczącego utrzymania osiągniętego poziomu przychodu ze sprzedaży produktów rolnych wytworzonych w gospodarstwie – w każdym roku następującym po roku docelowym, w którym beneficjent osiągnął wymagany poziom przychodu.
5. Zobowiązania w okresie związania celem inne niż określone w niniejszych wytycznych zostały określone w wytycznych podstawowych.

VII. Zwrot pomocy

1. W przypadku gdy w okresie związania celem lub w okresie pięciu lat liczonych od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy (w przypadku gdy OZC kończy się wcześniej niż okres pięciu lat liczonych od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy) beneficjent:
 - 1) zaprzestał prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwie, którego dotyczyła operacja – następuje zwrot pomocy proporcjonalnie do okresu nieprowadzenia tej działalności;
 - 2) zaprzestał prowadzenia działalności w zakresie wprowadzania produktów na rynek w ramach KŁD lub w zakresie produkcji ekologicznej (w przypadku uzyskania pomocy na ten zakres działalności) – następuje zwrot pomocy proporcjonalnie do okresu nieprowadzenia tej działalności;
 - 3) zaprzestał uczestniczenia w systemach jakości, pomimo że zostały nadane punkty za to kryterium wyboru:
 - a) jeśli po odjęciu nienależnie przyznanych punktów okazałoby się, że beneficjent nie uzyskałby, w ramach naboru wniosków o przyznanie pomocy, w którym ubiegał się o pomoc, wystarczającej liczby punktów do uzyskania pomocy – zwrotowi podlega 100% wypłaconej pomocy,
 - b) jeśli po odjęciu nienależnie przyznanych punktów okazałoby się, że beneficjent i tak uzyskałby wystarczającą liczbę punktów do uzyskania pomocy w ramach naboru wniosków o przyznanie pomocy, w którym beneficjent ubiegał się o pomoc – zwrotowi podlega 5% wypłaconej kwoty pomocy za każdy rok kalendarzowy nieuczestniczenia w danym roku w systemie jakości;
 - 4) zaprzestał udziału w zorganizowanej formie współpracy, z której zakresem działalności miał związek przedmiot operacji, pomimo że zostały nadane punkty za to kryterium wyboru:
 - a) jeśli po odjęciu nienależnie przyznanych punktów okazałoby się, że beneficjent nie uzyskałby, w ramach naboru wniosków o przyznanie pomocy, w którym ubiegał się o pomoc, wystarczającej liczby punktów do uzyskania pomocy – zwrotowi podlega 100% wypłaconej pomocy,
 - b) jeśli po odjęciu nienależnie przyznanych punktów okazałoby się, że beneficjent i tak uzyskałby wystarczającą liczbę punktów do uzyskania pomocy w ramach naboru wniosków o przyznanie pomocy, w którym

beneficjent ubiegał się o pomoc – zwrotowi podlega 5% wypłaconej kwoty pomocy za każdy rok kalendarzowy nieuczestniczenia w zorganizowanej formie współpracy.

3. W przypadku gdy beneficjent, w okresie po wypłacie drugiej raty pomocy do dnia upływu 5 lat liczonych od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy, nie utrzymał osiągniętego poziomu przychodu ze sprzedaży produktów rolnych wytworzonych w gospodarstwie – pomoc podlega zwrotowi proporcjonalnie do okresu, w którym nie został utrzymany poziom tych przychodów.
4. W przypadku gdy beneficjent nie złożył w ARiMR informacji o realizacji zobowiązań w OZC lub w okresie pięciu lat liczonych od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy (w przypadku gdy OZC kończy się wcześniej niż okres pięciu lat liczonych od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy) w terminie nie dłuższym niż 3 miesiące od dnia zakończenia odpowiednio OZC lub okresu 5 lat liczonych od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy, a w przypadku zobowiązania dotyczącego utrzymania osiągniętego poziomu przychodu ze sprzedaży produktów rolnych wytworzonych w gospodarstwie – w każdym roku następującym po roku docelowym, w którym beneficjent osiągnął wymagany poziom przychodu – następuje zwrot 5 % pomocy.
5. Warunki zwrotu pomocy inne niż określone w niniejszych wytycznych zostały określone w wytycznych podstawowych.